ÖMER ÇELİK
Prof. Dr., Marmara Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi

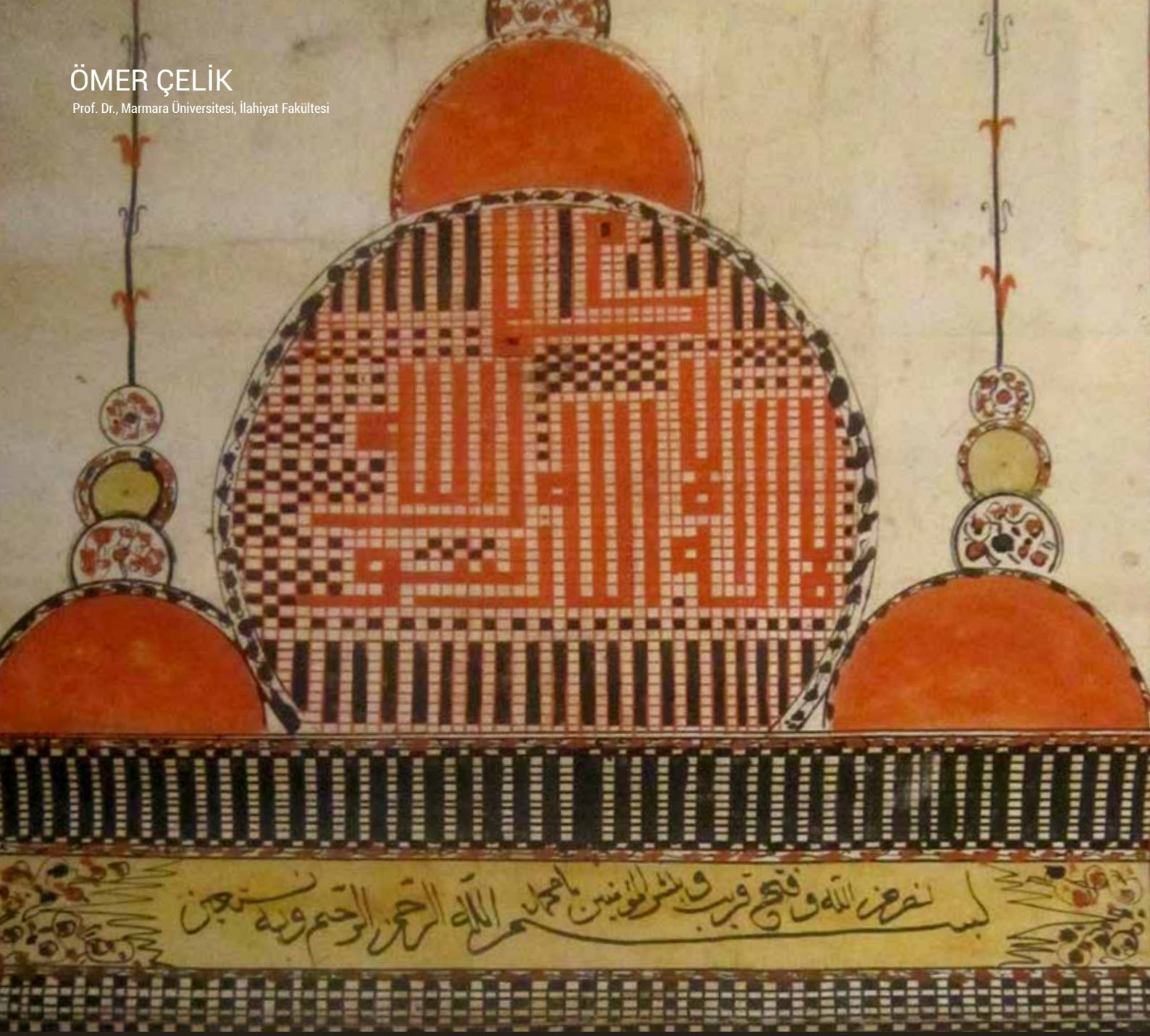

KUR'ÂN-I KERÎM'DE "EHL" KAVRAMI VE PEYGAMBER AİLELERİ

Ev halkı anlamına gelen Ehl-i beyt tabiri, Kur'ân-ı Kerîm'de üç ayette geçmektedir: Peygamberimiz (s.a.v.)'in ailesi, Hz. İbrahim (a.s.)'in ailesi, bir diğerinde ise Hz. Musa (a.s.)'nın ailesi için kullanılmıştır.

▶ Kur'an'da aileye dair kullanılan kavramlardan biri 126 yerde geçen "ehl" tabiridir. Ehl kelimesi fiil olarak, yadırgamadı, yalnızlığını giderdi, yakınlık hissetti, dost oldu, bir kadınla evlendi manasındadır. İsim olarak ise aile, eş, ev sakinleri, aşiret, insana en yakın olan kişiler, yakınlığa sahip olanlar anlamlarını taşır.[1]

Kur'an'da bu kavram çeşitli isim ve konularla birlikte ele alınmakta ve "ehl" kavramına yer verilen ayetlerden elli ikisinde kelimenin "aile" anlamı öne çıkmaktadır. Diğer ayetlerde ise "ehl" kelimesi "ehl-i kitap", "ehl-i kura" (belde halkı) gibi bazı kelimelerle izafe edilmektedir. Aile anlamının dışında kullanıldığı bu tür kelimelerle ehl, daha çok mensubiyet manası taşımaktadır.[2] Ehlu'l-beyt, evin sakinleri demektir.[3] Yine ehl tabiri, insan topluluğu: halk, ümmet, aile, eş ve çocuk, çevre/taraftar; sahip, ehil ve din adamları anlamlarında da kullanılır.[4]

Kur'ân-ı Kerîm'de "aile" anlamında kullanılan bir diğer kelime 25 yerde geçen "âl" tabiridir. Bu kelime lügatte serap, dağ, dağın çevresi ve çadır direği manasına geldiği gibi, kişinin kendisi, ailesi, dost ve arkadaşları anlamına da gelmektedir. Ehl kelimesiyle eş anlamlıdır. Dolayısıyla bu kelime ehl, iyâl ve tebaa anlamına da gelir. İster müslim, ister gayrimüslim olsun, kişinin soyundan gelen kimseler demektir.[5] Kur'ân-ı Kerîm'de bu anlamda Âl-i İbrâhim (Âl-i İmrân, 3/33), Âl-i İmrân (Âl-i İmrân, 3/33), Âl-i Ya'kub (Yûsuf, 12/6), Âl-i Lût (Neml, 27/56), Âl-i Mûsâ (Bakara, 2/248), Âl-i Fir'avn (Mü'min, 40/27)… ifadeleri geçmekte ve bu ifadeyle adı geçen peygamberlerin veya kişilerin aileleri ve akrabaları kastedilmektedir.

Ehl-i Beyt Tabiri

Ev halkı anlamına gelen Ehl-i beyt tabiri, Kur'ân-ı Kerîm'de üç ayette geçmektedir: Peygamberimiz (s.a.v.)'in ailesi,[6] Hz. İbrahim (a.s.)'in ailesi,[7] bir diğerinde ise Hz. Musa (a.s.)'nın ailesi[8] için kullanılmıştır.

Ehl-i beyt, bir kişinin aynı çatı altında yaşadığı akrabaları; evlad u iyâli ve ihvanı yani hanesinde sakin olan kimselerdir. Peygamberimiz (s.a.v.)'in Ehl-i beyt'i; ezvac-ı tahirat, yani onun temiz eşleri, kızları ve damadı Hz. Ali'dir. Ezvâc-ı mutahhara ile birlikte "âl" ifadesi de kullanıldığı zaman ricalden olan torunları da kastedilmiş olur.[9] Bu bakımdan Ehl-i beyt tabiri, Asr-ı saadet'ten sonra Peygamberimiz (s.a.v.)'in aile fertleri için kullanılan bir terim haline gelmiştir. Ev halkı manasına da gelen bu tabir evin sahibiyle birlikte onun eşi, çocukları, torunları ve yakın akrabalarını da kapsamaktadır. Nebi'nin hanımları, çocukları ve yakınları, yani Hz. Ali'dir. Bir görüşe göre ise, sadece hanımlarıdır.[10]

Kur'ân-ı Kerîm'de Peygamber Aileleri

Peygamberler, insanları ve toplumları terbiye etmek üzere vazifelendirilmiş seçkin insanlar ve örnek şahsiyetler olmaları hasebiyle Kur'an, aile konusunu daha ziyade peygamberler üzerinden ele almakta, onları aile hayatı hususunda bizlere örnek göstermektedir.

Hz. Adem ve Ailesi

Hz. Adem'in ailesiyle alakalı olarak Kur'ân-ı Kerîm'de eşi ve iki oğluna yer verilmektedir. O, eşiyle birlikte cennete yerleştirilmiştir. Allah Teala onlara, cennette istedikleri gibi yaşamalarına ve yiyip içmelerine müsaade etmiş, fakat yasak olan ağaca yaklaşmamalarını özellikle tembihlemiştir.[11] Bu hususta şeytanın kendilerine apaçık düşman kılındığını haber vermiş, şeytana aldanmamalarını ısrarla belirtmiştir.[12] Ancak bunlar, şeytanın vesvesesine aldanarak yasak ağaca yaklaşmışlar, hata işlemişler, yaptıkları hata sonucu cennetten çıkarılıp yeryüzüne indirilmişlerdir.[13] Ancak Hz. Adem ve Havva, hatalarının farkında olmuşlar, hemen niyaza durup: "Rabbimiz! Biz kendi kendimize zulmettik. Eğer bizi bağışlamaz ve bize merhamet etmezsen hiç şüphesiz ebedî kaybedenlerden oluruz." diyerek yalvarmışlardır.[14] Allah da onların tevbesini kabul edip günahlarını bağışlamış[15] ve sahih bir nikahla yeryüzünde ilk huzurlu bir aile yuvasını tesisle dünya hayatına merhaba demişlerdir.

Kur'an'da Hz. Adem'in aile fertleri olarak iki oğlundan bahsedilir. Ancak bunların ismi verilmez, sadece aralarında

geçen ve birinin diğerini öldürmesiyle sonuçlanan, insanlık tarihi açısından son derece tehlikeli menfur bir olaydan haber verilir.[16] Öyle ki Peygamberimiz (s.a.v.) bu olaya atıfla: "Haksız yere öldürülen her insanın (kanının akıtılması vebalinden) bir hisse de Adem'in ilk oğluna düşmektedir."[17] buyurmuştur.

Kur'an'ın ele aldığı çerçevede Hz. Adem ve ailesinden bizim alacağımız çok önemli mesajlar vardır: Hz. Adem ve ailesi insanlık için örnek bir ailedir. Çünkü onlarla birlikte yeryüzünde meşru "nikah kurumu" başlamıştır. Ayette "Hz. Adem'in eşi" ifadesinin kullanılması, aralarında Allah katında makbul bir aile oluşturduklarını göstermektedir.[18]

Hz. Adem ile Havva çiftinin cennetten çıkarılmayı gerektiren hatayı işlemeleri, aslında kendilerinden sonra gelen her çifte bir model sunmaktadır. Yani eşler birbirlerine Allah'ın emirlerine uymada destek olmalılar ama aynı zamanda hata edip şeytana tabi olmaları durumunda bundan dönmede de aynı uyumu gösterebilmelidirler. Bu açıdan Hz. Adem ve eşi, hata ettiklerini fark etmişler, ama hatalarında ısrar etmeyip tevbe etmesini bilmişlerdir.[19]

Her şeyden önce Hz. Adem ve Havva, birbirlerinden ayrılmaz tutkunluklarını, ülfet ve muhabbetlerini ortaya koymuşlardır. Acı-tatlı her haliyle hayatı paylaşarak karı-koca dayanışmasının ilk örneğini vermişlerdir.[20] Diğer taraftan Hz. Adem'in iki oğlunun kıssası, insanlık aleminde meydana gelebilecek olumsuz bir takım olayların vuku bulacağını göstermesi bakımından örnek teşkil etmektedir.

Hz. Nuh ve Ailesi

Kur'an, Hz. Nuh'un anne-babasından bahisle Nuh (a.s.)'un onlar için istiğfar ettiğini haber verir.[21] Yine Kur'an, Nuh'un karısından ve bir oğlundan bahsetmektedir. Tahrim suresinde[22] Hz. Nuh'un karısından söz ederek onun evli olduğu açıklanır. Bu ayet, onun, kocasına karşı bir ihanette bulunduğunu belirtmekte ve bu sebeple cehennemliklerden olduğunu haber vermektedir. O, bir peygamber eşi olmasına rağmen ona iman etmemiş, kocasının peygamberliğini kabul etmemiş, inançsızlığını gizlemiş ve bu yüzden Kur'an'da hain olarak gösterilmiştir.[23] Onun ihaneti, müminlere olan düşmanlığından ve iman edenlere karşı inkarcılarla işbirliği yapmış olmasından ileri gelebilir.[24]

Hûd suresi 42-46. ayetlerde Hz. Nuh'un bir oğlundan bahsedilmekte fakat isim verilmemektedir. Buradaki anlatıma göre bu oğlu Hz. Nuh'un peygamberliğine iman etmemiştir. Müminler gemiye binip tufan başlayınca Hz. Nuh oğluna "Oğulcuğum!" diyerek, şefkat ve merhamet yüklü sözlerle gemiye binmesi ve inkarcılardan olmaması için nasihatte bulunmuş, fakat oğlu bu nasihati reddederek boğulanlardan olmuştur.

Böyle bir acı netice karşısında Hz. Nuh, oğlunun kendi ehlinden/ailesinden olduğunu, ailesinin kurtulacağı yönünde de ilahi bir teminat bulunduğunu, dolayısıyla burada çözemediği bir sır olduğunu dile getirir. Ama cevap gecikmez. O çocuğun Hz. Nuh'un ehlinden olmadığı; çünkü "onun amelinin gayrisalih" olduğu bildirilir.

"Oğlunun onun ehlinden olmaması", öz sulbünden olmaması manasında değil, bozuk inancı, ahlâkı ve amelleri sebebiyle artık Nuh'un salih ehlinden sayılmamasıdır.[25] Aslında bu ifade, din bağıyla bağlı olmayanın akrabalık bağında bir hayır olmadığı anlamına da gelmektedir. Çünkü inanç, aileyi birbirine bağlayan en önemli bağdır.[26]

Anlatılan çerçevede Hz. Nuh'un aile hayatından alacağımız mesaj, aynı aileyi paylaşıp, karı-koca veya baba-evlat olup aynı inancı paylaşamayan kişilerin, bu durumu dünya hayatının imtihanlarından biri olarak değerlendirip, böyle durumlar karşısında nasıl davranılması gerektiğini öğrenmeleridir.

Hz. İbrahim ve Ailesi

Kur'ân-ı Kerîm, Hz. İbrahim'in ailesinin (Âl-i İbrahim) seçilmiş bir aile olduğunu haber verir.[27] Hz. İbrahim'in aile hayatını iki açıdan ele almak mümkündür. Birincisi; putperest olan babasıyla münasebetleri, ikincisi, evlilik hayatı ve çocukları.

İbrahim (a.s.)'in babası putperesttir. Put yontar, putlara tapar. Hz. İbrahim, son derece şefkat, merhamet ve hürmet dolu bir üslupla babasını tevhide davet eder. "Babacığım!... Babacığım" diyerek dinî hakikatleri ona telkin eder. Ama başarılı olamaz.[28] Bir müddet babasının bağışlanması için Allah'a yalvarır,[29] fakat artık onun Allah'ın düşmanı olup ebedi cehenneme müstahak olduğunu anlayınca bu davranışından vazgeçer.[30]

Kur'an'da Hz. İbrahim'in evlilik yoluyla tesis ettiği bir aileden bahsedilir. Hud suresinde bir hanımı olduğuna dair bilgiler yer alır.[31] Tarih kitaplarının verdiği bilgiye göre Hz. İbrahim, amcasının kızı Sare ile evlenmiştir. Yine buralarda İbrahim (a.s.)'in birden fazla evlilik yaptığı, Sare'den başka, Sare'nin cariyesi Mısırlı kıptî olan Hacer ile de evlendiği bildirilir.[32] Çocuklarına gelince, Kur'ân-ı Kerîm, Hz. İbrahim'in iki oğlundan bahseder: Hz. İsmail ve Hz. İshak. Hz. İsmail Hacer'den, Hz. İshak Sare'den dünyaya gelmiştir.[33]

Her ne kadar sebebi Kur'an'da açıkça belirtilmese de Hz. İbrahim, eşi Hacer ve küçük çocuğu İsmail'i, henüz kimsenin

orada yaşamadığı bir dönemde Mekke'ye Beytullah'ın yanına götürüp bırakır. Bunu da "namazı dosdoğru kılmaları için" diyerek dinî saiklerle yaptığını dile getirir.[34]

Hz. İsmail, Kur'an tarafından doğacağı babasına müjdelenen hilm sahibi, akıllı, babasına karşı oldukça yumuşak davranan bir çocuktur.[35] Hz. İbrahim Allah'tan salih bir evlat istemiş,[36] duasının kabulü neticesinde Allah İsmail'in doğacağını haber vermiştir. Ancak İbrahim (a.s.), çok sevdiği bu çocuğunu Allah yolunda kurban etme imtihanına tabi tutulmuş, hem o hem de İsmail Allah'ın emrine son derece teslimiyetçi bir durumla yaklaşmışlar ve baba-oğul bu imtihanı başarıyla geçmişlerdir.

Hz. İbrahim'in soyunu devam ettirenlerden biri de oğlu Hz. İshak ve onun oğlu Hz. Yakup'tur. Ayette İbrahim'e, oğlu İshak ve ondan olan torunu Yakup'un verildiğinden dede-oğul-torun ilişkisinden bahsedilmektedir.[37]

Hz. İbrahim çocukları, torunları yani kıyamete kadar gelecek zürriyeti için çok dua eden ve duası makbul olan bir peygamber olarak karşımıza çıkar. Mesela Allah ona *"Ben seni insanlara imam/önder yapacağım." buyurunca o hemen "Zürriyetimden de önderler yap, Ya Rabbi!"* diye dua etmişti.[38] Bu duanın bereketiyle zürriyetinden İsmail, İshak, Yakub, Musa, Harun, Davud, Süleyman, Eyyüb, Yunus, Zekeriya, Yahya ve İsa peygamberler gelmiştir. Peygamberlerin sonuncusu olarak da yine onun soyundan Hz. Muhammed (s.a.v.)'i göndermiştir.[39]

İbrahim (a.s.), oğlu İsmail'le beraber Kabe'nin duvarlarını yükseltirken de zürriyetine dua etmekte, zürriyetinin Allah'a inanan ve teslim olan bir topluluk olmasını, içlerinden bir peygamber göndermesini Allah'tan istemektedir ki,[40] burada Hz. İsmail ve onun soyundan gelen Hz. Muhammed (s.a.v.)'e işaret edildiği anlaşılmaktadır. Nitekim Peygamberimiz (s.a.v.)'in *"Ben dedem İbrahim'in duasıyım."*[41] sözüyle bu duanın kendisinin peygamberliği ile tecelli ettiğini haber vermektedir.

Bunun dışında Hz. İbrahim yine zürriyeti için putlardan uzak kalıp tevhid ehli[42] ve Allah'a şükreden, namazı dosdoğru kılan kimselerden olmaları hakkında dua etmiştir.[43] Dolayısıyla İbrahim (a.s.) bir baba ve dede olarak zürriyetini önemseyen, onların eğitimine son derece özen gösteren örnek bir şahsiyettir.[44] O, hâliyle ve kâliyle insanın nesline bırakacağı en önemli mirasın "tevhid inancı" olduğunu telkin etmektedir. Ayrıca ailesine ve çocuklarına dindar olarak yaşamanın, ahlâklı olmanın yollarını öğretmiş, böylece onları yaşadıkları çağın insanlarına örnek ve rehber yapmıştır.[45] Bu sebepledir ki Rabbimiz onun hakkında: "İbrahim'de ve beraberindeki müminlerde sizin için uyulması gereken güzel bir örnek vardır." buyurmuştur.[46]

Hz. Yakup ve Ailesi

Kur'ân-ı Kerîm "Âl-i Ya'kûb" tabiriyle Yakup ailesinden bahseder.[47] Kur'an'da eşleriyle ilgili herhangi bir bilgi bulunmazken, daha çok ailesinden, çocukları çerçevesinde açıklamalar yer almaktadır. Ancak tarihî kaynaklar Hz. Yakup (a.s.)'un birden çok evlilik yaptığı ve pek çok çocuğu olduğu kaydını düşerler.[48]

Yusuf suresinin tamamının bu aileye; Hz. Yakup ile oğulları, Yusuf ile kardeşleri arasında geçen olaylara tahsis edildiği görülür.[49] Özetle belirtmek gerekirse, Yusuf rüyasında on bir yıldız, güneş ve ayın kendisine secde ettiğini görür. Rüyasını babasına anlatır. Babası Yusuf'tan bu rüyayı kardeşlerine anlatmamasını, anlatırsa kardeşlerinin kıskanıp kendisine bir tuzak kurabileceklerini söyler. Fakat olay Hz. Yakup'un korktuğu istikamette gelişir. Kardeşleri, babaları Yakup'un Yusuf'u ve onun ana-baba bir kardeşi Bünyamin'i kendilerinden çok sevdiğini dile getirerek, Yusuf'a bir tuzak kurarlar. Onu ölmesi ve bir daha geri dönememesi için bir kuyuya atarlar. Babalarına da "Biz oynarken Yusuf'u kurt yedi." diyerek yalan söylerler. Babaları bunun düpedüz bir oyun ve yalan olduğunu bilmekle beraber "Sabır ne güzeldir." diyerek kadere boyun eğer. Yusuf kuyudan çıkarılır ve köle olarak satılır.

> **"Peygamberler, insanları ve toplumları terbiye etmek üzere vazifelendirilmiş seçkin insanlar ve örnek şahsiyetler olmaları hasebiyle Kur'an, aile konusunu daha ziyade peygamberler üzerinden ele almakta, onları aile hayatı hususunda bizlere örnek göstermektedir."**

Kıssa böyle devam etmektedir. Hz. Yakup ailesine baktığımız zaman burada yaşananlar, kardeşler arasındaki kıskançlığın hangi boyutlara ulaşabileceğini göstermesi bakımından oldukça önemli bir değere sahiptir. Yine burada Hz. Yakup'un şahsında baba sevgisi ve bu sevginin evlada göre az veya çok değişebildiği görülmektedir. Dikkat çeken bir husus, Hz. Yakup'un tıpkı dedesi Hz. İbrahim gibi oğullarına

mümin olmaları ve mümin olarak can vermeleri hususunda vasiyette bulunmasıdır.[50] Bu ayet aynı zamanda peygamberlerin çocuklarına karşı din konusundaki hassasiyetlerini göstermesi bakımından önemlidir.

Hz. Yakup ailesi ve Yusuf kıssasında ilgi çekici noktalardan birisi de aile bağlarıdır. Hoşgörü, anlayış ve sevgi özellikle ailevî anlaşmazlıkların çözümünde gereklidir. Kısa bu yönüyle ailelere bir mesaj vererek uzak durmaları gereken konuları ortaya koymaktadır. Fakat tüm bu anlatılanların odaklandığı husus inanç olmaktadır. İnanç güçlü ise bu, aile fertlerine de yansımakta ve onları bir araya getirmeye yetmektedir.[51]

Hz. Musa ve Ailesi

Kur'an, Hz. Musa'nın aile hayatının tüm yönlerini detaylı bir şekilde anlatır. Dünyaya gelişi, annesi tarafından bir sandukaya konulup nehre bırakılışı, sandukanın kız kardeşi tarafından takip edilmesi, Musa'nın Firavun sarayına alınması ve sütannesi olarak tekrar annesinin şefkat kucağına ulaşması dile getirilir.[52] Kıssanın anlatım tarzından, annesinin Musa'yı ne kadar çok sevdiği anlaşıldığı gibi, kız kardeşinin kendini takip ederken sergilediği hâl ve hareketlerinden de ailevî bağların ne kadar kuvvetli olduğu ortaya çıkmaktadır. Hz. Musa'nın Kur'an'da iki kardeşinden bahsedilmektedir. Bunlardan birisi Hz. Harun, diğeri de takip olayını gerçekleştiren kız kardeşidir. Kaynaklarda kızın ismi Meryem olarak kaydedilir.[53]

Kur'an Hz. Musa'nın evliliğinden ve bu yolla tesis ettiği ailesinden bahseder.[54] Kayınpederinin ismi kaynaklarda Hz. Şuayb olarak kaydedilir.[55]

Hz. Musa'nın erkek kardeşi Hz. Harun'dur. Musa (a.s.) peygamberlik vazifesini daha iyi yapabilmesi için Allah'tan bir yardımcı ister, bu yardımcının da kardeşi Harun olmasını temenni eder.[56] Allah onun duasını kabul eder ve Hz. Harun'u peygamber olarak görevlendirir.[57] Hz. Harun da bir peygamber olarak tevhid mücadelesinde kardeşi Musa'ya yardım eder. Hz. Musa ile Hz. Harun'un iki kardeş peygamber olarak tevhid yolunda omuz omuza gayret göstermeleri karşımıza güzel bir kardeş dayanışması örneği çıkarmaktadır.

İmrân Ailesi

İmrân ailesi de Kur'an'ın övdüğü seçkin ailelerden biridir.[58] Kur'an'ın uzun surelerinden birisi, bu ailenin ismini taşımaktadır. İmran ailesinin fertleriyle ilgili çok sayıda ayet bulunmaktadır. Bu ayetlerin beyanlarına göre İmrân ailesi, dinî bağlar ile birbirine bağlı olan geniş bir ailedir. Kur'an açısından meseleye bakıldığında bu aile içerisinde Hz. Meryem'le Hz. İsa ve Hz. Zekeriya ile Hz. Yahya çok önemli bir yer tutmaktadır:

1. Hz. Meryem ve Hz. İsa

Annesi Hanne Hz. Meryem'e hamileyken onu Allah'a adar. Doğunca ona Meryem[59] ismini verir, onu ve zürriyetini şeytandan koruması için Allah'a dua eder.[60] Hanne, çocuğunu mabede hizmet etmesi için adamıştır. Hanne'nin böyle bir adakta bulunması, onun Allah'a gönülden bağlı saliha bir kadın olduğuna işaret etmektedir. Zaten o, sadece doğan çocuğu için değil, onun soyu için de imanlı olmaları noktasında duada bulunmuştur.

Hz. Meryem, henüz doğmadan önce babasını kaybettiği için, mabedde teyzesinin kocası Hz. Zekeriya'nın gözetimi altında yetişmiştir. Hz. Zekeriya'nın bu konudaki üstlendiği vazife, bir çocuğun yetişmesinde alınacak sorumluluğa dikkat çekmesi bakımından önemlidir. Böylece çocuk yetiştirmenin ne kadar büyük ve asla ihmal edilmemesi gereken bir sorumluluk olduğu anne-babalara hatırlatılmaktadır. Ayrıca çocuğun sorumluluğunu üstlenecek bir baba olmadığı takdirde yakın akrabaların bu hususa sahip çıkmalarının yerinde bir davranış olacağı da ortaya çıkmaktadır.[61]

Hz. Meryem, kendini tamamen Allah'a kulluğa adamış iffet timsali bir kadındır. Allah onu seçmiş, tertemiz kılmış ve dünya kadınlarına üstün tutmuştur.[62] Hz. Meryem, imanı, ameli, iffeti ve ihlası bakımından tüm kadınlara ve annelere Kur'an tarafından örnek gösterilen gerçekten mümtaz bir şahsiyettir. Kur'an tarafından ismen tekrar tekrar zikredilen tek kadındır. Doğumu, beslenmesi ve hamile kalması mucizevî olan Hz. Meryem hem anneliği ile hem de teslimiyeti, sadakati ve saflığı ile dikkat çekmektedir. Hz. Meryem'in annesi de örnek bir kadın ve anne olarak dikkate alınmalıdır.

2. Hz. Zekeriya ve Hz. Yahya

Zekeriya (a.s.), kendisi ihtiyar bir adam, hanımı kısır ve ihtiyar olmasına rağmen "Rabbim! Bana katından tertemiz bir zürriyet ihsan eyle! Şüphesiz sen duaları en güzel şekilde işitensin."[63] diye dua etmiştir. Meryem suresinde de Zekeriya (a.s.), istediği bu çocuğun veli, hem kendine hem de Yakup ailesine varis olacak, Allah'ın rızasına erecek birisi olmasını istemiştir.[64] Buradaki "varis olma" dünyevî anlamda değil dinî anlamda bir verasettir. Bir başka ifadeyle Hz. Zekeriya, ba-

ğışlanmasını istediği oğlunun peygamber olmasını temenni etmiştir.

Allah Teala Hz. Zekeriya'nın bu duasını kabul etmiş, ona Yahya isminde bir oğul bağışlamış, bu oğul genç yaşında hüküm ve hikmet sahibi bir peygamber olmuş, anne-babasına karşı da son derece müşfik, şefkatli davranmış, merhametli, tertemiz,[65] iffetli bir evlat olmuştur.[66]

Hz. Yahya'nın bu özellikleri onun ve ailesinin şahsında uyulması gereken bir model olarak insanlığa sunulmuştur. Zira Hz. Yahya, bir evladın anne babasına karşı nasıl davranması gerektiğini bizatihi göstermiştir. Yine tüm bunlar, çocukla anne-baba arasında kopmaz bağlar olduğunu ve bunlar arasında karşılıklı son derece kuvvetli sevgi ve saygı bağlarının bulunduğunu göstermektedir. Yine Hz. Yahya'nın Kur'an'da sayılan bu özellikleri, çocukların terbiyesinde ebeveyn ve ilgili kişilerin hangi hususlara ne kadar dikkat etmelerinin gerekli olduğunu da haber vermektedir.

Peygamber Efendimiz (s.a.v.)'in Ailesi

Peygamberimiz (s.a.v.) henüz doğmadan babasını, çok küçük yaşta annesini kaybederek yetim kalmıştır. Allah Teala onu "Yetim bulup barındırmıştır."[67] Ailesinin tek çocuğudur. Öz kardeşleri yoktur, ama siyer kaynaklarının verdiği bilgilere göre sütkardeşleri vardır.[68]

Peygamberimiz, çok evlilik yapan bir peygamberdir. Kur'ân-ı Kerîm onun bu vasfına dikkat çekmektedir.[69] Ancak Kur'an, onun eşlerinden hiçbirinin ismini açıkça zikretmez. Kaynaklar, Efendimiz (a.s.)'in on bir hanımla evlendiğini bize açıklar ve siyer kaynaklarında bununla ilgili oldukça geniş malumat yer alır.

Peygamberimiz'in Kur'an'da geçtiği şekilde aile hayatıyla ilgili bilgileri, onun muhtereme zevceleri hakkında değişik vesilelerle inen ayet-i kerimelerden öğrenebilmekteyiz. Peygamberimiz'in eşleri müminlerin anneleridir.[70] Bu ifade, müminler nezdinde Efendimiz'in ailesinin ve hanımlarının ne kadar saygın bir konumda olduklarını belirtmesi bakımından son derece önemlidir. Dolayısıyla Efendimiz'in sağlığında veya vefatından sonra onun eşleriyle evlenmek müminlere haram kılınmıştır.[71]

Kur'an, Efendimiz (a.s.)'in çağlara ışık tutup insanlığın yolunu aydınlatacak örnek aile hayatının nirengi noktalarını bize haber verir. Bu açıdan bakıldığında Ahzâb suresinin 28-34. ayetleri ne kadar dikkat çekicidir. Bu ayetlerde Efendimiz'in eşlerine yönelik çok mühim talimatlar verilmekte, aile hayatında gerçek huzur ve mutluluğun esasları açıklanmakta, bu noktaya ulaşabilmek için çok çalışması gerektiği belirtilmektedir.

Tahrîm suresinde Efendimiz (a.s.)'in aile içerisinde eşleriyle yaşadığı bir takım sıkıntılı durumlara yer verilir.[72] Bunun sebebi, Efendimiz'in aile içi sorunları karşılama, onlara göğüs germe ve bunları en güzel şekilde çözüme kavuşturma bakımından insanlığa numune olmasını sağlamaktır. Çünkü ailede bu veya benzeri huzursuzlukların olması bir manada evliliğin tabiatında vardır. Bu açıdan baktığımızda Resûlullah (s.a.v.)'ın, aile içinde ortaya çıkan meseleleri karşılıklı anlaşma yoluyla, sevgi ve saygı çerçevesinde çözdüğü ve bu tavrını bizlere örnek olarak bıraktığı görülmektedir. ◄

DİPNOTLAR

1. İbn Manzur, Lisânu'l-Arab, Beyrut 1956, c. XI, s. 28-30; Ezherî, Tehzîbu'l-luğa, Kahire 1964, c. VI, s. 417; Asım Efendi, Kamus Tercümesi, İstanbul 1304, c. III, s. 1162.
2. Sevgi Tütün, Kur'an'da Peygamber Aileleri, İstanbul 2012, s. 27-28.
3. İbn Manzur, a.g.e., c. XI, s. 29. Ayrıca bk. M. Zeki Duman, "Kur'an-ı Kerim'de Ehl-i beyt", Erciyes Üniversitesi İFD, (2001), sayı:11, s. 38, 2 no'lu dipnot.
4. Rağıb el-Isfehânî, el-Müfredât, "Ehl" mad. Bk. Süleyman Ateş, Kur'an Ansiklopedisi, "Ehl-i beyt" mad.
5. İbn Manzur, a.g.e., c. XI, s. 36-37.
6. Ahzâb, 33/33.
7. Hûd, 11/73.
8. Kasas, 28/12.
9. Asım Efendi, a.g.e., c. III, s. 1162.
10. İbn Manzur, a.g.e., c. XI, s. 36-37.
11. Bakara, 2/35; A'râf, 7/19
12. Tâhâ, 20/117.
13. Bakara, 2/36; A'râf, 7/24-25.
14. A'râf, 7/23
15. Bakara, 2/37
16. Mâide, 5/27-31.
17. Buhârî, Cenâiz, 33, Diyat, 2; Müslim, Kasame, 27; Tirmizî, İlim, 14.
18. Bayraktar Bayraklı, Kur'an Tefsiri, İstanbul 2007, c. I, s. 326.
19. Ramazan Varol, Aile Hayatımız, İstanbul 2002, s. 261-262.
20. Ali Akpınar, "Kur'an'a Göre Ailevî Problemler ve Yaşanabilir Çözümleri", Kur'an'da Aile Sempozyumu, Soma 2010, İzmir 2011, s. 75.
21. Nûh, 71/28.
22. Tahrîm, 66/10.
23. İbn Kesir, Tefsiru'l-Kur'ani'l-Azîm, İstanbul 1984, c. IV, s. 303.
24. Taberi, Câmiu'l-beyân, Beyrut1992, c. X, s. 319.
25. Mevdûdî, Tefhimu'l-Kur'an, İstanbul, 1986, II, 371-372.
26. Tütün, a.g.e., s. 105.
27. Âl-i İmrân, 3/33.
28. Meryem, 19/41-48.
29. Meryem, 19/47; Şu'arâ, 26/86; Mümtehine, 60/5.
30. Tevbe, 9/114.
31. Hûd, 11/71
32. İbnü'l-Esîr, el-Kâmil fi't-tarih, Beyrut 1965, c. I, s. 100-102.
33. İbn Sa'd, Tabakat, Beyrut 1958, c. I, s. 48. Tarih kitapları, Hz. İbrahim'in diğer evlilikleri ve çocuklarına yer verirler.
34. İbrahim, 14/37
35. Sâffât, 37/102-111.
36. Sâffât, 37/100.
37. Ankebût, 29/27.
38. Bakara, 2/124.
39. Fahreddin er-Razi, Mefatihu'l-gayb, İstanbul 1307, c. I, s. 239.
40. Bakara, 2/128-129.
41. Ahmed b. Hanbel, el-Müsned, V, 232.
42. İbrahim, 14/35; Bakara 2/132.
43. İbrahim, 14/37-39.
44. İbrahim Canan, "Hz. İbrahim'den Kur'ânî Mesajlar", 1. Hz. İbrahim Sempozyumu Bildirileri, Şanlıurfa 1997, s. 98.
45. Tütün, a.g.e., s. 125.
46. Mümtehine, 60/4.
47. Yûsuf, 12/6.
48. İbnü'l-Esir, a.g.e., c. I, s. 126-127; Taberi, a.g.e., c. I, s. 355.
49. Yûsuf, 12/4-102.
50. Bakara, 2/132.
51. Tütün, a.g.e., s. 150.
52. Kasas, 28/7-12.
53. Razi, a.g.e., c. VI, s. 590.
54. Kasas, 28/27-29.
55. Taberi, a.g.e., c. X, s. 61.
56. Tâhâ, 20/29-30.
57. Meryem, 19/53.
58. Âl-i İmrân, 3/33.
59. Meryem, İbranice'de "ibadet eden, abid kadın" anlamındadır. (bk. Razi, a.g.e., c. II, s. 657.)
60. Âl-i İmrân, 3/35-36.
61. Tütün, a.g.e., s. 175.
62. Âl-i İmrân, 3/42.
63. Âl-i İmrân, 3/38.
64. Meryem, 19/5-6.
65. Meryem, 19/7, 12-14.
66. Âl-i İmrân, 3/39.
67. Duhâ, 93/5.
68. İbn Abdilberr, el-İstiâb, Kahire ts, c. I, s. 29-30; İbnü'l-esîr, a.g.e., c. I, s. 459-460.
69. Ahzâb, 33/6, 28, 30, 32, 50-55; Tahrîm, 66/1-4.
70. Ahzâb, 33/6.
71. Ahzâb, 33/53.
72. Tahrîm, 66/1-4.